

Miénk itt a tér!

- avagy új könyvtári közösségi és szolgáltatási terek kialakítása és működése

Liskáné Fóthy Zsuzsanna, Istók Anna

„Az első hely az otthonunk, a második a munkahelyünk, a harmadik pedig egy, az előbbi kettőtől független közösségi tér.” (Ray Oldenburg)

A könyvtár mint harmadik hely, kiválóan alkalmas a közösségi kapcsolatok erősítésére, a különböző korú és érdeklődésű emberek találkozására egy helyi társadalomban. Szórakozás, kikapcsolódás, közösségi együttlét, tudásmegosztás – a harmadik hely nélkülözhetetlen ismérvei, melyek mind megtalálhatók egy jól működő könyvtárban. A közösségi tér funkció a Gödöllői Városi Könyvtárban is nagy hangsúlyt kapott az elmúlt években, előtérbe kerültek a szabadidős, kikapcsolódási és szórakozási funkciók a hagyományos könyvtári szolgáltatások mellett. Ugyanakkor a közösségi tér (harmadik hely) feladatát csak akkor tudja jól ellátni egy könyvtár, ha a térre–szolgáltatásra–gyűjteményre mint egymástól elválaszthatatlan egységre gondolunk, és mindegyikre kellő figyelmet fordítunk. Egyik sem működik a másik nélkül, jelen írásunkban ennek a hármas egységnek a működtetését kívánjuk bemutatni, kiemelten kezelve a tér funkciót.

Tárgyszavak: városi könyvtár, kulturális szolgáltatás, közösségi tér, közösségfejlesztés

Könyvtárunk épülete bár még csak húsz éves lesz 2022-ben, de a tereket folyamatosan megújítjuk az olvasói igényeknek megfelelően. Korábban népszerű könyvtári szolgáltatások erodálódása maga után vonta az azokkal kapcsolatos könyvtári terek látogatottságának kihasználhatatlanságát. Csak néhány példa az elmúlt évekből: az információkeresési szokások átalakulása következtében jócskán megcsappant az irodalomkutatások, az olvasótermi gyűjtemény használatának száma, aminek következtében jelenlegi olvasótermünk csak vegetál. A korábban legforgalmasabb Infóhíd látogatottsága az otthoni számítógép- és internet-előfizetések általánossá válásával szinte nullára csökkent. De vannak pozitív változások is, illetve újonnan keletkező igények, melyek szintén térátalakításra ösztönzik a könyvtárakat: az ifjúsági célcsoport megjelenése, a közösségi klubok iránti igény a mi könyvtárunkban is jelentős változásokat okozott.

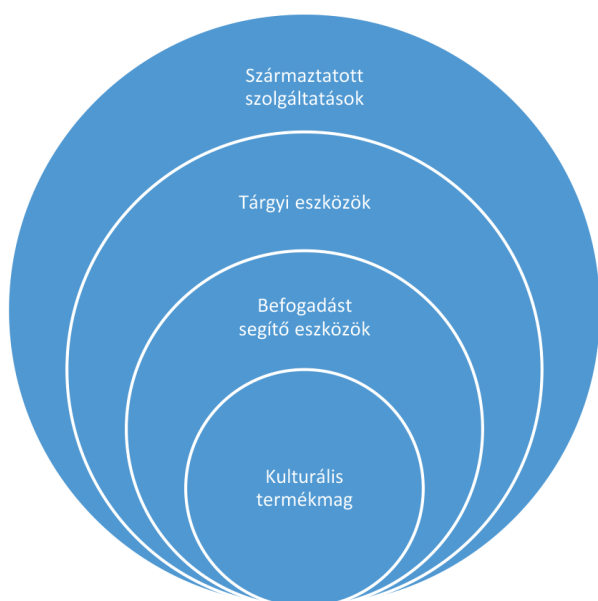
- 2018-tól kezdve folyamatos építkezésben vagyunk, az olvasói igényeknek megfelelően szüntetünk meg részlegeket, állományrészeket, és alakítunk ki újakat:
- 2018-ban a KamaszHíd ifjúsági részleg került átadásra.
- 2019-ben a Zöld Udvar és Terasz Könyvtár nyílt meg.
- 2020-ban Infotér nevet és új funkciót kapott a korábbi folyóirat-olvasónk, és lett belőle közösségi irodaként is használatos közösségi tér.
- 2022-ben tervezzük a Községi alkotótér kialakítását a hozzá kapcsolódó új szolgáltatásokkal.

Minden átalakulás előtt előzetes igényfelmérés, illetve alapos teljesítménymutatói elemzés is készült. Stratégiai céljainkkal összhangban alakítottuk ki rövidtávú terveinket, és vittük véghez a változásokat, melyek legfontosabb mozgatóru-

gója az, hogy mire van szükségük a használóknak. Az olvasók manapság nem szolgáltatásokat keresnek, hanem élményeket, olyan kulturális tartalmakat, melyeknek értékét nekünk kell megnövelni más szolgáltatásokkal, kiegészítő termékekkel. A mi feladatunk az, hogy a kulturális termékből élményt varázsoljunk számára, és ebben fontos szerepet kap a térélmény is. (1. ábra)

Az élménykereséshez hozzátartozik a térélmény is, az otthonérzés, a szimbólumokkal megnövelt esztétikai látvány, az inspirációra, kreativitásra ösztönző tér. Ennek legékesebb példája a gödöllői Kamaszhíd, mely a felnőtt és gyermekkönyvtárat összekötő hídon kapott helyet, egyfajta szimbolikus átjáróként a két korosztály között.

A térszimbolikát számos esetben fel tudjuk használni egy könyvtárban, gondoljunk csak egy játékos labirintusra a gyermekrészlegen, ami felfedezésre csábít, vagy egy kényelmes, párnás olvasókuckóra, ami egyszemélyes szigetként jelent kikapcsolódást és elvonulást a zsúfolt mindennapokból. A sort hosszan lehetne folytatni; a következőkben a gödöllői könyvtárban alkalmazott térélményeket és a hozzájuk kapcsolt szolgáltatásokat mutatjuk be. A közösségi terek kialakításánál mindig is elsődleges szempont volt számunkra a kiszolgáltató célcsoport igénye, valamint a közösség fejlesztése klubok, programok, kisközösségek kialakításával, működtetésével, ez szinte minden esetben megelőzte magát a tényleges fejlesztést.

1. ábra A kulturális termékhagyma

KAMASZHÍD Előzmények

Könyvtárunk 2002-es megnyitásakor nem volt külön ifjúsági részleg, az ifjúsági könyvek beleolvadtak a gyerekkönyvtári állományba, és kifejezetten kamaszoknak szóló programok, klubok, szolgáltatások sem voltak. A 2010-es évek elején az igényeknek megfelelően elindult a kamasz célcsoport felé a nyitás, a szolgáltatásfejlesztésnek ebben a célcsoportban az igazán nagy lendületet a 2015-ös Olvasók diadala digitális olvasóvetélkedő adta meg. Ettől kezdve felgyorsultak az események, sorra alakultak meg az ifjúsági klubok, kialakult a tiniknek szóló könyvállomány, ifjúsági programokat szerveztünk. És természetesen felmerült az igény egy önálló részlegre is, mely a funkcióját veszített Infóhídon kapott helyett. A Kamaszhíd kialakítása során tervezőpályázatot hirdettünk, ahol a fiatalok konkrét ötletekkel szolgáltak a megvalósítással kapcsolatban. (2. ábra)

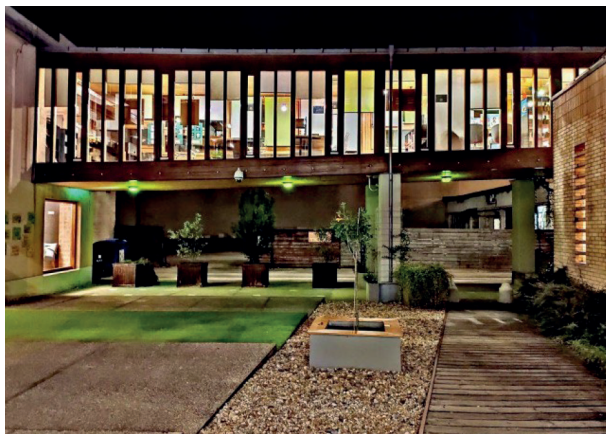
Térélmények

2018-ban adtuk át az elkészült Kamaszhidat, az új ifjúsági részlegünket a közönség számára. A Kamaszhíd tervezésekor a következő térélményeket kívántuk megvalósítani (3. ábra):

- **Híd:** szimbolikus átmenet a felnőtt- és gyermekkor között.
- **Magány:** távol minden más részlegtől, bekuckózós hely.

2. ábra A Kamaszhíd tervező pályázat plakátja

3. ábra Kamaszhíd

4. ábra Kamaszhíd belülről

Játékosság: könyvek mellett a hídon képregények, mangák, társasjátékok, lemezek. A bútorok szabadon variálhatók, átrendezhetők.

Otthonosság: süppedő szőnyegek, vidám színek, kényelmes bútorok, üzenőfal.

Közösségi élmény: csocsóasztal, X-boksz, szobabicikli, mobil bútorok.

Tanulás: munkaasztalok, laptop, rajztábla.

Szolgáltatások

A hozzá kapcsolt szolgáltatásoknál a legfontosabb a közösségépítés volt, így alapvetően klubok és programok kialakítása, működtetése előzte meg a Kamaszhíd átadását. (4. ábra)

- **Kisközösségek:** Pusztító diák írókör, Papírolvasók olvasókör, Médiaklub, Anime klub, War game, Angol társalgási klub, Sakk kör működik jelenleg is a könyvtárban.
- **Alkotótér és kiállítóhely** – kreatív írókurzus, médiakurzus mellett a híd maga a fiatal művészek galériájaként is funkcionál.

- **Programok:** helyi ifjúsági alkotók bemutatkozása, népszerű ifjúsági írók, vloggerek, influencers meghívása.
- **Háromnapos kreatív író/olvasó tábor:** már négy éve hagyományosan nyáron szervezzük az összes kamasz csoport részvételével.
- **Tematikus napok:** japán nap (2020), görög nap (2021).
- Kamaszoknak szóló **könyvtári órák**.
- **Éjszaka a könyvtárban:** közösségépítő alkalmak.

Gyűjtemény

- **Könyvsú-go:** az ifjúsági könyvek elrendezése
- kreatív módon történt. A Könyvsú-go interaktív könyvválasztó oldal (<https://konyvsu-go.gvik.hu/>) alapján, 14 témába szétosztva kerültek a kötetek nagyon látványos módon. (5. ábra)
- **14 téma:** a fiatalokat leginkább érintő, akár tabutémák is kerültek a polcokra, a tematikus elnevezések könyvcímek lettek.
- **Könyvválasztó oldal elektronikusan:** a nagy könyvturmix a Könyvsú-go, melyhez könyvtári óra is társul, ahol megtanulhatják a diákok a felépítését, az adatok feltöltését pedig Iskolai

5. ábra A Könyvsú-go hirdetése a gödöllői könyvtár szakmai hírlevelében, a Kirokhatban

Közösségi Szolgálat keretein belül is végezhetik. Az adatbázisban jelenleg kb. 500 ifjúsági könyvből lehet válogatni műfajok, érzelmek szerint. A Könyvsú-go különlegessége, hogy a véleményeket fiatalok írják, tehát saját korosztály ajánlata alapján lehet olvasnivalót keresni benne.

- **Idegen nyelvű regények:** a legnépszerűbb ifjúsági kötetek angol nyelven is elérhetők a Kamaszhídon.
- **Mangák, képregények, animék:** a gyűjtemény kibővítése megindult olvasói igények alapján. A gyűjteményrészhez Képregényküldetés címmel könyvtári óra is tartozik, illetve Anime klub működik már több éve a könyvtárban.
- **New Adult:** a kamaszkori olvasmányt követő tematikus válogatás helye nem a Kamaszhídon van, de szóróanyag hívja fel a fiatalok figyelmét arra, ha kinőttek a kamaszkorból, merre találnak olvasnivalót.
- **Moly polcok:** Tinipolc, New Adult polc a moly.hu-n.

ZÖLD KÖNYVTÁR

Előzmények

Összhangban a város stratégiai céljaival a 2010-es évek vége felé könyvtárunk is a zöld szemlélet felé fordult. Új stratégiai célként emeltük be a zöld könyvtári elvek érvényesítését működésünkbe, megalakult a minőségirányítási tevékenység keretében a Zöld Munkacsoport, és ezzel párhuzamosan megindult a zöld programok szervezése, a munkatervünk zöldesítése is. (A témával részletesen itt foglalkoztunk: Istók Anna - Tóth Gabriella: Zöld városban zöld könyvtár, Megjelent: Könyvtári Figyelő 2021/2. számában 239–246. oldal).

Számos kisebb program, szolgáltatás mellett önkormányzati támogatással nagyobb beruházásra is sor került 2019-ben, a Zöld Könyvtár Évében: kialakítottuk Terasz Könyvtárunkat és a Zöld Udvar is, ezáltal nemcsak a stratégiai céljainkat, a zöld szemléletformálást indítottuk újtárra, hanem újabb közösségi tereket is nyertünk.

Térélmények

2019 a Zöld Könyvtár Éve volt intézményünkben, ez nemcsak beruházásokat jelentett, hanem megindultak a környezetvédelemmel kapcsolatos szolgáltatásfejlesztések, programok is. Átalakult a korábban használaton kívüli terasz, és szerves részévé

vált a földszinti tereknek. A Zöld könyvtárhoz kapcsolt térélmények a következők voltak:

- **Kertélmény:** A belváros betonszívében üde zöld folt vagyunk, a Teraszkönyvtáron virággal választja el az olvasókat a forgalmas úttól. Kávézó, újságok, virág egyvelege. (6. ábra)
- **Pihenés:** a belső Zöld udvaron napozóágyak, napvitorla, műfű, pingpongasztal várja a kikapcsolódásra vágyókat.
- **Artjáró:** a Zöld udvar egyben zöld kiállítótér is gödöllői művészek számára, továbbá udvari koncertek, irodalmi estek hangulatos helyszíne, ami a kreativitás élményét adja át.
- **Tündérkert:** újrahasznosított anyagokból épült a legkisebbeknek – a varázslat élménye.
- **Olvasókertje és Olvasók fája** – közösségi élmény – minden Könyves Vasárnap új olvasók nevei kerülnek fel a fára.

Szolgáltatások

A zöld beruházásokkal párhuzamosan indult meg a szolgáltatásfejlesztés (7. ábra):

6. ábra Terasz Könyvtár

7. ábra Zöld udvar egy nyáresti koncerttel

- **Udvari programok:** klubok, táborok, ezek fontos helyszínévé vált az udvar, melynek a járvány miatti korlátozás további lendületet adott.
- **Zöld könyvtári órák:** a fenntarthatóság és környezetvédelem témakörében számos könyvtári foglalkozást bezöldítettünk a legkisebb korosztálytól kezdve a középiskolásokig.
- **Szemléletformálás:** zöld programok, zöld kommandó nemcsak olvasóknak, hanem a munkatársak számára is.
- **Zöld honlap:** külön menüpontban gyűjtjük zöld szolgáltatásainkat, de a távszolgáltatások kibővítése is stratégiai cél.
- **Paperless office:** ennek maradéktalan megvalósítására törekszünk évek óta, számos előrelépés történt már ez ügyben: közös drive, felhőben tárolt anyagok, elektronikus szóróanyagok preferálása a print anyagokkal szemben, elektronikus kommunikáció támogatása, távszolgáltatások fejlesztése.

Gyűjtemény

- **Zöld polcok:** gyermek és felnőtt könyvtárban külön gyűjteményrészt alakítottunk ki, melyekből folyamatos könyvajánlók készülnek a honlapra.
- **Molyos zöld polc:** a könyvek a moly.hu-n tematikus polcra kerültek, így virtuálisan látszik, mik vannak a gyűjteményben.
- **Tündé kert mesepolc:** a varázslatos minikerthez tündéres mesékből állítottunk össze egy polcot, mely fizikailag (jó időben) és elektronikusan (moly.hu) is elérhető. (8. ábra)
- **Zöld könyvajánlók:** folyamatosan kerülnek fel a honlapra a zöld programajánlók mellett a gyűjteményünkbe kerülő zöld könyvek ajánlói.
- **Zöld pecsét:** a zöld gyűjtemény a katalógusban is lelőhely kódot kapott, a könyvekben egy szép zöld pecsét jelöli a könyv fizikai helyét.

INFOTÉR

Előzmények

Az olvasói igények folyamatos változásban vannak, korábban hangsúlyos könyvtári szolgáltatások tűntek el, és jelentek meg újak. Az egyik ilyen formálódó változás a home office-ban dolgozók, a közösségi irodát igénylők megjelenése volt könyvtárunkban. Egyre inkább azt tapasztaltuk,

» Előző 1 2 Következő »

8. ábra Tündéres mesék a moly.hu-n a gödöllői könyvtár polcai között és a valódi Tündé kert a könyvtár udvarán a könyvekkel

hogy szükség van egy olyan közösségi találkozóhelyre, ahol az emberek munkamegbeszélés, tanulás, dolgozás céljából tudják használni a tereinket. Igényfelmérés alapján szűkítettük le a lehetőségeinket 2019-ben és terveztük át a korábbi folyóirat-olvasónkat, megtartva korábbi funkciókat, de kiegészítve újabbakkal is. (9. ábra)

9. ábra Infotér előzetes igényfelmérés

Térélmények

Infoterünk megújulására 2020 év elején került sor. A korábbi folyóirat-olvasó és kávézó nem csak új, mobil bútorokat kapott, hanem számos új szolgáltatást is telepítettünk a térbe, valamint a helyiség design elemekkel is bővült. (10. ábra)

- **A mindent egy helyen élménye:** a tagsági vagy regisztrációs jegy nélkül, szabadon látogatható közösségi tér egy agora, az intézmény és a város központi helyisége.
- **Tárgyaló:** a helyiség kisebb tárgyalásokra is alkalmas mobil bútorokkal.
- **Munkaállomások:** minden, ami a közösségi irodához szükséges, itt megtalálható.
- **Nappali:** a munka mellett kényelmes kuckó a lazításhoz, újságokkal, könyvekkel, társasjátékokkal és a Mi újság? kávézó kínálatával.
- **Akadálymentesség és átjárhatóság:** regisztráció nélkül használható, a legnyitottabb terület a könyvtárban, melynek öt bejárata is van.
- **Művészet:** a város kultikus kiállítóhelye is itt található, a helyiség összenyitható a szomszédos rendezvényteremmel, így alkalmas nagy rendezvények lebonyolítására éppúgy, mint megalapozottabb összejövetelekre.

10. ábra Infotér, Közösségi iroda

Szolgáltatások

- **Információ:** minden, ami a könyvtárral kapcsolatos és közérdekű információszolgáltatás, lehetőség van itt is beiratkozásra, a járvány idején pedig oltási regisztrációs pontként is üzemel.
- **Közösségi iroda:** munkaállomások, laptopok, irodai eszközök, wifi.
- **DJP program:** csoportos és egyéni számítógépes tanfolyamok, segítség ügyfélkapu használatához.
- **Folyóirat-olvasó:** digitális és hagyományos megjelenésű folyóiratok széles választéka található itt. (11. ábra)
- **Adatbázisok:** Jogi, Observer, NAVA.
- **Mi Újság?** Irodalmi Kávézó

Gyűjtemény (12. ábra)

- **New Adult regények** kerültek az Infotérbe, mint egy teljesen új állományrész.
- **Magazinok, napilapok:** a szakfolyóiratok nem itt találhatóak.
- **Társasjátékok:** új szolgáltatás a társasjáték kölcsönzés és a havi egyszeri társasjáték klub is.
- **Dokumix:** könyvek, CD-k, DVD-k, újságok egy helyen adott témában.
- **Kávézó könyvei:** tematikus válogatás a kávézóban a könyvtár állományából, melyet időről-időre cserélünk.

MAKERSPACE

Előzmények

Könyvtárunkban a járvány előtt 19 működő kisközösség munkálkodott, jobbára önkéntes olvasók, könyvtárosok vezetésével. Ez a szám kismértékben csökkent a korlátozások miatt, 15 megmaradt klubunk azonban így is a legfontosabb célcsoport számunkra: kezdve a kreatív nagytól, az alkotó fiatalokon át a játékos kedvű családokig. Az alkotás

11. ábra Infotér, Folyóirat-olvasó

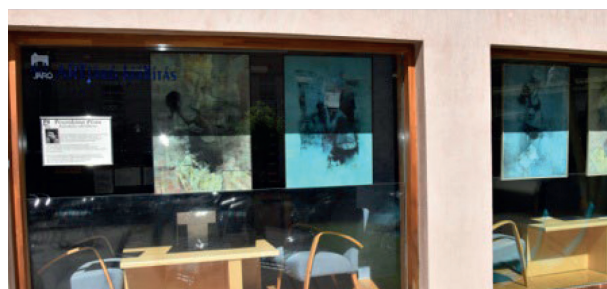
12. ábra Infotér, kávézó és könyvtáros munkapult

iránti igény egyre népszerűbb a szabadidő eltöltésében, mint harmadik hely könyvtárunk kiemelten támogatandó feladatának érzi ezt. Ehhez azonban újabb és újabb terekre van szükségünk, így a 2021-es és 22-es évet ennek kialakítására szenteljük.

Térélmények

Könyvtárunkban, hasonlóan más intézményekhez, a CD és DVD állomány kölcsönzése évek óta mélyrepülésben van. A 2020-as karantén még tovább erősítette ezt a negatív folyamatot, hiszen egyre népszerűbbé váltak az otthonokban a streaming szolgáltatók, így ma már az audiovizuális állomány további fejlesztése nem indokolt. Épületünkben a MásArc zenei és filmrészleg kihasználatlanságát kell megoldanunk, melyre 2021-ben születtek meg a tervek. A részleg a földszinti területen helyezkedik el önálló bejáráttal, így alkalmas arra, hogy közösségi térré váljon. Alapvetően makerspace szolgáltatásokat fogunk a jövőben telepíteni ide, a beruházást pályázati forrásból valósítjuk meg 2022-ben, de vannak már tevékenységek, melyeket önerőből el tudunk indítani 2021 végén. Zenei könyvtárosunk a témában továbbképzésen vett részt, és további önkéntesek bevonására is sor került. A tervek szerint az új alkotótér a következő élményekkel várja a látogatókat (13. ábra):

- **Inspiráció élménye:** a hely szerves folytatása az Artjáró udvarnak és kiállítótér is egyben – az inspiráció élményét maga a hely művészi jellege is adja: a MásArc zenei és filmrészleg.
- **Egyben, mégis külön:** mobil bútorokkal az egész tér belakható, a funkciónak megfelelően átrendezhető.
- **Kirakat:** nagy üvegfelületű ablakokban elhelyezett szolgáltatások önmagukat reklámozzák.
- **Színek és formák:** a tér berendezése kreativitásra ösztönöz.

13. ábra Artjáró, a Zöld udvar kiállítótére

Szolgáltatások

- **Lego játsszótér:** könyvtári órák helyszíne is lesz a jövőben.
- **Könyvkötészet:** kreatív kézműves foglalkozások indulnak majd önkéntes olvasó és könyvtáros vezetésével.
- **Varróműhely:** klubok, zöld könyvtári programok fontos helyszíne lesz.
- **Sütisarok:** a beépített sütő könyvtári foglalkozások, programok helyszínéül funkcionál majd.
- **Rajzasztal**
- **3K:** Könyv, Kávés, Kötés – új olvasókör indítását tervezzük, mivel igény is mutatkozik rá.

Gyűjtemény

- **Fonaltár:** zöld könyvtári szemléletet is szeretnénk megvalósítani az újrahasznosítás jegyében.
- **Magtár:** szintén a zöld könyvtári szellemben tervezzük.

- **Sütisarok:** a könyvtár nemcsak könyveket kölcsönöz érvényes olvasójeggyel, hanem számos olyan kreatív, sport stb. eszközt, melyhez szolgáltatásai révén kapcsolódik: pingpongütő, társasjáték, sütiforma stb.

A gödöllői könyvtárnak egyre nagyobb szerepe van a helyi közösségi élet formálásában. Szeretnénk otthonossá varázsolni az épületet, kihasználni a benne rejlő lehetőségeket. A fejlesztések, újítások mindig a látogatók igényei alapján történnek, de törekszünk arra is, hogy ne csak reagáljunk a felmerült igényekre, hanem előre gondolkodó jelleggel kitapogassuk azokat az útvonalakat, melyek felé a fogyasztói figyelem irányul majd a jövőben. A fejlesztések megvalósítása során pedig igyekszünk olyan tematikus élményeket kínálni a látogatóknak, melyek egyszerre hatnak az érzékszervükre és az érzelmeikre. (14. ábra)

14. ábra Színezd újra! - a 2021-es év tematikája a gödöllői könyvtárban

Beérkezett: 2022. január 5.

Liskáné Fóthy Zsuzsanna

igazgató

Gödöllői Városi Könyvtár és Információs Központ

fothy@gvkik.hu

Istók Anna

igazgatóhelyettes

Gödöllői Városi Könyvtár és Információs Központ

istoka@gvkik.hu